

СЬОГОДНІ

Орган ректорату Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту

До 100-річчя з дня народження Всеволода Арутюновича Лазаряна

Всеволод Арутюнович Лазарян очолював Дніпропетровський інститут інженерів залізничного транспорту з 1941 по 1958 рік.

Він був видатним педагогом, умілим організатором, ученим зі світовим ім'ям, який створив нові напрямки в загальній механіці й механіці деформівного твердого тіла, автором більше 300 друкованих праць, а також більше ніж 20 авторських посвідчень і патентів.

В. А. Лазарян починав свою наукову кар'єру в стінах Дніпропетровського інституту інженерів залізничного транспорту (ДІІТу).

У 1930 році він був запрошений на викладацьку роботу на кафедру теоретичної й будівельної механіки ДІІТу. Велика працездатність і енергія дозволили йому сумістити роботу асистента з навчанням в аспірантурі в академіка О. М. Динника.

У 1932 році В. А. Лазарян захистив кандидатську дисертацію. Його перші наукові праці, досить різноманітні за тематикою й змістом, свідчать про широту інтересів їх автора.

У 1934 році він очолив кафедру будівельної механіки Дніпропетровського інституту інженерів залізничного транспорту й був її незмінним завідувачем до 1968 року.

У 1934-1937 роках В. А. Лазарян виконав серію робіт у галузі прикладної теорії пружності. З однією з них: «Про форми рівноваги стрижнів змінного перерізу при силах вище критичної» – він виступив з доповіддю на II Всесоюзному математичному з'їзді.

В 1940 році В. А. Лазарян захищає докторську дисертацію «До питання про динамічні зусилля в запряжних приладах поїзда», яка була розвитком класичних робіт видатного вченого М. Е. Жуковського, а також основою для подальших досліджень як самого В. А. Лазаряна, так і його численних учнів.

В 1941 році В. А. Лазаряну було присвоєно звання професора. У квітні того ж року він був призначений начальником Дніпропетровського інституту інженерів залізничного транспорту, яким керував до 1958 року.

В 1941 році ДІІТ був евакуйований до Сибіру, де під керівництвом В. А. Лазаряна не тільки продовжив роботу з підготовки кваліфікованих

кадрів для залізничного транспорту, але й виконав велику кількість робіт, важливих для оборони країни.

В 1944 році, після реєвакації ДІІТу до Дніпропетровська, В. А. Лазарян багато й плідно займався справою відновлення інституту, розвитком його факультетів, кафедр і лабораторій. Одночасно, будучи генерал-директором колії й будівництва III рангу, він надавав значну допомогу в справі відновлення залізниць і забезпечення їх безперервної роботи.

У післявоєнний період Всеволод Арутюнович вів значну наукову, педагогічну й науково-організаційну роботу.

Завдяки до поширення обчислювальної техніки в країні В. А. Лазарян звернув увагу на необхідність використання обчислювальних машин у наукових дослідженнях і в навчальній роботі. Ним була створена в ДІІТі перша в місті лабораторія аналогових обчислювальних машин, а потім і лабораторія цифрових обчислювальних машин, на базі якої було організовано обчислювальний центр ДІІТу.

В 1958 році за діяльної участі В. А. Лазаряна в ДІІТі створена Галузева науково-дослідна лабораторія динаміки й міцності рухомого складу Міністерства шляхів сполучення СРСР.

У 1958 році він іде з поста ректора ДІІТу й починає роботу з формування нового наукового центру, керуючи відділом міцності й відділом динаміки й міцності гірничих машин Інституту механіки АН УРСР у Дніпропетровську, і продовжує завідувати кафедрою будівельної механіки ДІІТу.

У 1967 році В. А. Лазарян обирається членом-кореспондентом Академії наук УРСР. Йому доручається створення Дніпропетровського відділення Інституту механіки АН УРСР. Протягом 1968-1978 років відділення виросло у велику наукову установу Академії наук УРСР. Багато було зроблено В. А. Лазаряном у справі перетворення відділення в самостійний інститут АН УРСР.

У 1969 році В. А. Лазаряну було присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки УРСР. У 1972 році він був обраний академіком АН УРСР. У 1971 році йому присуджується Державна премія УРСР, а у 1978 році – премія імені О. М. Динника.

В. А. Лазарян вів велику науково-організаційну роботу, був членом бюро Відділення математики, механіки й кібернетики АН УРСР, членом Вищої атестаційної комісії, членом комісії АН СРСР з розвитку єдиної транспортної системи країни, членом науково-технічної ради Міністерства шляхів сполучення СРСР, входив до складу декількох вчених рад з присудження наукових ступенів, редакційних колегій і редакційних рад журналу «Прикладна механіка» і республіканських наукових збірників. Усього ним підготовлено близько 20 докторів, понад 100 кандидатів наук.

Плідна наукова й педагогічна діяльність В. А. Лазаряна була відзначена рядом урядових нагород. Він був нагороджений трьома орденами Трудового Червоного Прапора (у 1945, 1948, 1953 роках), у 1961 році – орденом Леніна, у 1976 році – орденом «Знак Пошани».

Помер В. А. Лазарян 24 грудня 1978 року. Похований у Дніпропетровську.

На визнання заслуг видатного вченого й педагога розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.02.2002 року № 576-р Дніпропетровському національному університету залізничного транспорту присвоєно ім'я академіка В. Лазаряна.

УЧЕНЫЙ, ПЕДАГОГ, ОРГАНИЗАТОР НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ

Многогранная деятельность Всеволода Арутюновича Лазаряна высвечивается многими яркими сторонами. Однако наиболее заметна из них та, что связана с ролью талантливому ученого и педагога, организатора науки и высшего образования, профессора, требовательного, внимательного и заботливого учителя.

Природная одаренность Всеволода Арутюновича в сочетании с высокой требовательностью к себе, колоссальной работоспособностью, обаянием, высокими моральными качествами создали сплав незабываемого человека. Фундамент всему этому был заложен еще в семье Арутюна Лазаревича Лазаряна – военного врача и его супруги Неонилы Васильевны – учительницы гимназии, а затем средней школы, проживающих в ту пору в городе Орехове Запорожской области, бывшей Таврической губернии, а потом в городе Бердянске.

Поступлению Всеволода Лазаряна в горный институт в период 1923-1927 гг. предшествовали трудовая и профтехшкола в Орехове, Бердянске и Днепропетровском строительном техникуме путей сообщения. В 1927 г. он уходит с последнего курса техникума и поступает на маркшейдерское отделение горногеологического факультета Днепропетровского горного института. Во время обучения он работает техником-вычислителем в Горном институте, занимается уравнительными вычислениями координат точек тригонометрической триангуляции в Донбассе, работает техником в Управлении Сталинской железной дороги на изысканиях станции Нижнеднепровск-Узел. Горный институт окончил в 1931 году, получив звание инженера-маркшейдера.

Еще будучи студентом IV курса Горного института, В. Лазарян начал работать ассистентом кафедры строительной и теоретической механики Днепропетровского горного и транспортного институтов. Студент и одновременно преподаватель института, нужно согласиться, событие далеко неординарное.

Осенью 1931 г. он был принят в аспирантуру по кафедре строительной механики Днепропетровского института инженеров транспорта. Аспирантуру проходил под руководством профессора прикладной математики Абрама Савельевича Локшина – одного из учеников академика Александра Николаевича Динника. Во время обучения в аспирантуре В. Лазарян работал в механической лаборатории академика А. Н. Динника и участвовал в работе руководимого им семинара.

В декабре 1932 года В. Лазарян защитил аспирантскую работу на тему «О форме переходной кривой», которая была посвящена теоретическим основам выбора рациональной переходной кривой на железных дорогах. С января 1933 года он работает доцентом двух вузов – Днепропетровского горного и транспортного институтов.

В 1934 году двадцатипятилетний доцент ДИИТа В. А. Лазарян, после смерти профессора А. С. Локшина, назначается исполняющим обязанности заведующего кафедрой строительной механики ДИИТа. При этом вплоть до 1941 года непрерывно работал по совместительству в Днепропетровском горном институте.

В декабре 1940 года в Ленинградском институте инженеров транспорта В. А. Лазарян защищает докторскую диссертацию на тему «К вопросу о динамических усилиях в упругих приборах поездов», а в апреле 1941 года ему была присуждена ученая степень доктора технических наук и звание профессора кафедры строительной механики. В этом же месяце, в канун Великой Отечественной войны, он был назначен начальником ДИИТа.

Эвакуация института в Новосибирск, исполнение обязанностей заместителя на-

чальника Новосибирского института военных инженеров по научной и учебной работе, вновь начальника ДИИТа, эвакуация в Днепропетровск, восстановление института и студенческого городка легли на плечи молодого генерал-директора пути и строительства III ранга профессора В. А. Лазаряна.

С 1930 года в течение 48 лет Всеволод Арутюнович неразрывно связан с ДИИТом и особенно с кафедрой строительной механики и созданной им Отраслевой научно-исследовательской лабораторией динамики и прочности подвижного состава железных дорог.

Всеволоду Арутюновичу было присуще редкое сочетание ученого и выдающегося педагога. Его лекции поражали строгостью доказательств, логичностью, исключительной доступностью изложения. Он до конца жизни не оставлял педагогическую работу в ДИИТе: чтение лекций, работа со студентами и аспирантами. Его лекции, глубокие по научному содержанию, блестящие по форме, привлекали не только студентов. Преподаватели и аспиранты нашего и других институтов постоянно посещали их. Многие из

Соратники

нас учились у Всеволода Арутюновича лекторскому мастерству, умению доходчиво и интересно объяснить сложный материал, зародить интерес к предмету, к рассматриваемой на лекции задаче. Профессор Лазарян все время заботился о повышении квалификации своих коллег. На кафедре строительной механики постоянно работал методический семинар, на котором опытные преподаватели, а зачастую сам Всеволод Арутюнович, рассказывали начинающим ассистентам, какую именно задачу следует решать со студентами и как ее доходчиво объяснить, даже какими рисунками это решение следует сопровождать. Иногда на семинарах разгорался спор о методике преподавания того или иного раздела. Причем Всеволод Арутюнович никогда не навязывал безапелляционно свое мнение.

Всеволод Арутюнович был очень требователен к себе при подготовке каждой лекции, много внимания уделял методическому обеспечению учебного процесса, развитию его материальной базы. По его инициативе были поставлены многие оригинальные курсы и лабораторные работы по ним. Он был противником методических указаний в духе «шпаргалок», но постоянно работал над созданием учебников, учебных пособий, которые были бы доходчивы для студента и одновременно поднимали обучение на новую ступень.

Им изданы «Лекции по теории колебаний» (1954 г.), «Энергия деформаций» (1955 г.), «Применение математических машин непрерывного действия к решению задач динамики подвижного состава железных дорог» (1962 г.), «Динамика вагонов» (1964 г.), «Напряжения и деформации» (1964 г.), «Элементы операционного исчисления» (1964 г.), «Устойчивость движения рельсо-

вых экипажей» (совместно с Л. А. Длугачем и М. Л. Коротенко (1972 г.)), «Энергия деформаций и перемещения линейных систем» (1972 г.), «Обобщенные функции в задачах механики (совместно с С. И. Кошаченко (1974 г.)), «Техническая теория изгиба» (1976 г.). Всеволод Арутюнович опубликовал 364 научные работы. По этим книгам учились и участвую студенты, они оказались настольными книгами многих преподавателей, научных работников и инженеров.

В научном наследии академика В. А. Лазаряна доминирующее место занимают исследования переходных режимов движения такой сложной механической системы, какой является железнодорожный поезд. Только этой проблеме посвящены его монография «Исследование неустановившихся режимов движения поездов» (1949 г.) и более 100 научных статей, написанных им и совместно с его учениками. Значительное место занимают и работы, посвященные исследованиям устойчивости невозмущенного движения подвижного состава железных дорог и его взаимодействия с железнодорожной колеей.

Академик Лазарян подготовил около докторских и свыше 100 кандидатских наук, которые теперь руководят вузами и кафедрами, возглавляют отделы научно-исследовательских институтов, являются ведущими учеными и преподавателями ряда институтов страны, ведущими специалистами различных предприятий промышленности и транспорта.

Среди тех, кто окончил аспирантуру у Всеволода Арутюновича или выполнили под его руководством докторские диссертации, академик Н. Г. Бондарь, член-корреспондент В. Ф. Ушкалов, профессор Е. П. Блохин, Г. И. Богомаз, Ю. В. Демин, М. Л. Коротенко, О. М. Савчук, Ю. А. Шевляков и многие другие.

Кафедра строительной механики подготовила для ДИИТа: двух ректоров (д.т.н., профессор В. А. Лазарян, профессор В. А. Каблук); 6 проректоров (кандидаты технических наук В. М. Мещеряков и С. И. Кошаченко, доктора технических наук: Н. Г. Бондарь, Е. П. Блохин, О. М. Савчук, С. В. Мямлин); трех деканов (профессор Н. Г. Бондарь, кандидаты технических наук А. Г. Гальченко и В. Я. Нечай), заведующих кафедрами (строительной механики, зданий и строительных материалов, вагонов, электроподвижного состава, пути и путевого хозяйства, компьютерных и информационных технологий, локомотивов, мостов, прикладной математики, теоретической механики); 9 докторов наук, 56 кандидатов наук, доцентов для 14 кафедр университета.

Думая об истоках колоссального авторитета своего учителя, его славе и широкой известности не только в стране, но и за ее пределами, любви и привязанности к нему тысяч разных людей, приходишь к выводу, что они кроются, прежде всего, в его человеческих качествах, в его высокой нравственности и порядочности, в его стремлении помочь человеку даже в условиях ограничений, наложенных теми или иными канонами.

Семидесятилетняя деятельность Всеволода Арутюновича как начальника ДИИТа в самые тяжелые для страны военные и послевоенные годы позволила наиболее ярко проявить эти качества.

Для всех нас Всеволод Арутюнович был и остается примером самоотверженного служения науке, образованию, народу.

Е. П. Блохин,
ученик академика В. А. Лазаряна,
профессор, д-р технических наук,
лауреат Государственной премии и премии имени академика А. Н. Динника,
заслуженный работник высшей школы,
зав. кафедрой строительной механики

Поздравляем юбиляра!

15 октября 2009 г. исполнилось 75 лет со дня рождения Геннадия Федоровича Смирнова – профессора кафедры прикладной механики, вице-президента Подъемно-транспортной академии наук Украины.

Биографию и большой жизненный путь Геннадия Федоровича отличают насыщенность событиями государственного масштаба, его активная позиция на всех направлениях профессиональной и общественной деятельности.

Г. Ф. Смирнов окончил Харьковский политехнический институт в 1956 г. Участвовал в создании и становлении Коммунарского горно-металлургического института (ныне – Донбасский государственный технический университет, г. Алчевск). В 1967

Геннадий Федорович защитил кандидатскую диссертацию, в 1992 году ему присвоено ученое звание профессора. Руководил научной работой Всесоюзного научно-исследовательского института ремонтно-механических проблем и механизации труда в черной металлургии (ВНИИ Мехчермет, г. Днепропетровск).

Геннадий Федорович Смирнов – это целая эпоха в истории кафедры прикладной механики. 30 лет жизни связаны с ДИИТом, из них 24 года он руководил коллективом кафедры прикладной механики.

Г. Ф. Смирнов автор свыше 150 научных и научно-методических работ. Под его руководством защищены четыре кандидатские диссертации. Геннадий Федорович принимает

активное участие в работе Научно-методического совета по специальности «Подъемно-транспортные машины» МОН Украины.

Г. Ф. Смирнов – один из основателей, академик и вице-президент Подъемно-транспортной академии наук Украины, главный редактор журнала «Подъемно-транспортная техника».

Уважаемый Геннадий Федорович! Сердечно поздравляем Вас с юбилеем и желаем Вам на многие годы крепкого здоровья, творческих сил и новых успехов в благородном деле воспитания высококвалифицированных кадров для железнодорожного транспорта!

Коллектив кафедры прикладной механики

МОИ ВОСПОМИНАНИЯ О В. А. ЛАЗАРЯНЕ

Я уже не молод и, возможно, напугаю в деталях моих воспоминаний, но я знал В. А. Лазаряна, наверное, более 40 лет. Я помню нашу первую встречу с ним в кабинете одного из умнейших людей МИИТа профессора А. Ф. Смирнова. Вошел энергичной походкой темноволосый человек в очках, и лицо Анатолия Филипповича «расплылось» в улыбку. Они говорили недолго, я был невольным свидетелем их разговора и по отдельным фразам понял, что это люди одного ранга. А когда Всеволод Арутюнович ушел, Анатолий Филиппович мне сказал, что это, как он считает, самый знающий в вопросах механики человек из всех кафедр периферийных железнодорожных вузов нашей страны.

Потом я помню время, когда Всеволода Арутюновича избрали в республиканскую Академию наук. Тогда мне пришлось познакомиться с некоторыми его учениками. Я не склонен в этой маленькой статье перечислять все заслуги В. А. Лазаряна перед наукой и людьми, но мне кажется, я почти уверен, что его можно назвать отцом серьезной науки «динамики рельсовых экипажей» в СССР. Сам я по образованию «мостовик», но судьбе было угодно приобщить меня к преподаванию курса «теоретическая механика». И поэтому, в общем-то, случайно, круг моих интересов пересекся с исследованиями различных вопросов, возникающих при проектировании подвижного состава. Нужно сказать, что уровень многих работ, выполняемых на прикладных кафедрах, в то время страдал недостаточной корректностью и четкостью.

Познакомившись с книгой В. А. Лазаряна «Динамика подвижного состава», я был поражен глубиной и охватом многих теоретических вопросов динамики, которые применял Всеволод Арутюнович при решении чисто технических задач. Можно сказать, что В. А. Лазаряна первый у нас в стране широко использовал методы аналитической механики при решении задач динамики подвижного состава для инженерных задач, исследования движения рельсового транспорта. В. А. Лазаряна четко сформулировал задачу оценки устойчивости движения рельсового экипажа в виде диссипативной механической системы.

Всеволод Арутюнович – не просто замечательный ученый, но и педагог, организатор, умевший собрать вокруг себя талантливую молодежь и создать ей все возможные для того времени условия для творческой работы. Он не был «сухим» теоретиком. Выполняя научные исследования, он участвовал во многих экспериментах, включая и натурные исследования, помогая исполнителям организовывать эксперимент и осмыс-

лить его результаты. А как он умел бережно и вместе с тем квалифицированно вести научные конференции, совещания, советы по защите диссертаций.

В 1965 году я имел удовольствие докладывать в ДИИТе первый раз результаты некоторых своих исследований. Я до сих пор помню, как внимательно отнесся к этому докладу В. А. Лазаряна. Он четко и строго рассматривал все диссертации, которые защищались в ДИИТе по его специальности. Говорю об этом не понаслышке, а как оппонент, выступающий на его «совете». Его знания и исключительные человеческие качества позволили ему создать целую школу весьма квалифицированных специалистов по механике подвижного состава, среди которых имеется много докторов и даже академиков. Тщательно относясь к работам и мнениям других ученых, Всеволод Арутюнович очень аккуратно давал им оценки. Например, заметив какую-нибудь ошибку или явную глупость в научной работе коллеги, он мог высказать примерно такое суждение: «Это не механика! Это выше моего понимания. Это находится по ту сторону добра и зла». Каюсь, но последнее изречение я использую иногда в своем общении с коллегами. Я счастлив, что мне удалось в какой-то промежуток моей длинной жизни знать, учиться и общаться с великим ученым, организатором науки и прекрасным человеком – Всеволодом Арутюновичем Лазаряном.

*Г. П. Бурчак,
канд. техн. наук,
профессор
(Москва, Россия)*

Об Учителе

Я впервые встретил Всеволода Арутюновича Лазаряна осенью 1942 года в г. Новосибирске во время Великой Отечественной войны при поступлении в ДИИТ после сдачи экстерном экзаменов за среднюю школу. Он сразу произвел на меня неизгладимое впечатление, и я почувствовал к нему огромное уважение. Всеволод Арутюнович на нашем потоке читал лекции по теоретической механике и сопротивлению материалов. Он нам читал лекции так, что все было предельно ясно. Когда мне самому пришлось читать лекции, я всегда старался читать их так, чтобы они в какой-то степени походили на лекции В. А. Лазаряна. Я был очень рад и горд, когда Всеволод Арутюнович в 1956 г. пригласил меня работать ассистентом на кафедре строительной механики (он был тогда начальником института и заведующим кафедрой строительной механики). С тех пор моя жизнь была связана с В. А. Лазаряном. Он был строгим, но очень справедливым, доступным и добрым руководителем. Любимый сотрудник института: преподаватель, рабочий или студент могли прийти к нему за помощью, если случалась беда, и Всеволод Арутюнович всегда шел навстречу.

Создавая факультет вычислительной техники, Всеволод Арутюнович первым стал читать лекции по программированию, а мы, преподаватели кафедры строительной механики, вели практические занятия в академических группах.

Я нередко бывал в доме Всеволода Арутюновича на праздниках и в день его рождения. Он был очень гостеприимным хозяином, любил во время застолья читать стихи своего любимого поэта А. К. Толстого и за столом всегда был бесшумным тамадой.

И. Г. Барбас, профессор кафедры строительной механики

Генерал-директор пути и строительства III ранга В. А. Лазарян в служебном кабинете

ЛЕГЕНДИ ДІПТУ

Наш рід пам'ятає і Федиченка, і Лазаряна

Студентка факультету «Організація будівництва залізниць» Ольга Сафронова у 2007 році розповіла про те, як її рід пов'язаний із ДІПТОМ. Її мати Сафронова (Самоволова) Марина Анатоліївна та батько Сафронов Віктор Михайлович, бабуся Самоволова (Ляшенко) Лілія Василівна та дідусь Анатолій Васильович Ляшенко — усі колись навчалися на будівельному факультеті.

По материнській лінії прапрадід Тимофій Ляшенко був селянином, а от його син Василь пішов у робочі. Після закінчення у 1920 роках Жовтоводської церковно-приходської школи він ще закінчив спеціальні курси електромонтерів у Дніпродзержинську. Саме тоді доля звела його із ДІПТОМ. Справа в тому, що в 1934—1935 роках, коли будівництво в ДІПТі основних навчальних корпусів та гуртожитків уже завершувалося, виникла потреба тимчасові електромонтери замінити на постійні, освітити територію усього дітвіського містечка. Проектну документацію розробили викладачі, студенти старших курсів та інженери будівельної організації «Південелектромонтаж», де і працював Василь Ляшенко. На будівництві ДІПТУ Василь познайомився із Павлом Непокритим. Потоваришували. А згодом і породичалися, тому що Василь одружився із сестрою Павла. Дівчина мала рідкісне, але красиве ім'я Домнікія. Тому прадиди Ольги Сафронової — сьогоднішньої студентки нашого університету, Василь та Домнікія, знали ДІПТ з його перших років існування.

Влітку 1935 року начальник ДІПТУ Нікандр Михайлович Федиченко на честь завершення будівельно-монтажних робіт вирішив організувати для будівельників інституту банкет.

Для багатьох робочих тепер стало зрозумілим слово «банкет» — це урочистий обід. Нове приміщення студентської їдальні було прикрашено транспарантами, на яких були написані слова подяки будівельникам. На кожному столі стояв букет чудових квітів. Та і меню було святковим — допоміг відділ робочого постачання Сталінської залізниця. Нікандр Михайлович називав кращих робочих та інженерів, їм вручалися почесні грамоти, пам'ятні подарунки, премії. Грав дітвіський духовий оркестр, виступали кращі студентські співаки, музиканти. А як засутило на дітвіському містечку загорілась ілюмінація. В житті електрика Василя Тимофійовича Ляшенка було багато урочистих подій, але цей дітвіський святковий вечір навки врізався в його пам'ять як найсвітліша подія в його трудовому житті. Про цей банкет він часто розповідав своїм дітям, онукам та правнукам.

Василь і Домнікія жили у Дніпродзержинську. Домнікія працювала на металургійному заводі. Сім'я була міцна, дружна. Домнікія як ніхто вміла налагодити домашній затишок. Війну Василь пройшов із першого до останнього дня в лавах піхоти. Повернувся із орденами і медалями, але головне живим. Подружжя вирішило будь за що дати своїм дітям вищу освіту. Батькові хотілось, щоб дочка Лілія навчалась саме в омріяному його спогадами та осяяному електричним сявом ДІПТІ. І треба сказати, що батькові не соромно було за дочку Лілію. Вона закінчила школу зі срібною медаллю. Але її вступ до ДІПТУ був досить незвичним. В прийнятті її до інституту взяв участь сам начальник ДІПТУ професор В. А. Лазарян. Ось як про це розповіла сама Лілія Василівна.

Влітку 1955 року я закінчила середню школу № 24 Дніпродзержинська. Навчання давалось мені легко. Часу вистачало на роботу із піонерською діворою, грати у шкільному драмтеатрі, а в спортивних змаганнях завжди була на фініші першою. Коли постало в 10 класі питання, куди вступати, то і мій батько, і дядько Яків Непокритий рекомендували ДІПТ. Але в юнацькому віці дуже багато значить думка твоїх ровесників. А в школі у нас казали, що ДІПТ — це, безумовно, престижно, але вчитися дуже важко. Та труднощі мене не лякали, хотіла стати класним інженером. Документи подала на будівельний факультет. Оскільки я мала срібну медаль, то за тодішніми правилами, я повинна була скласти тільки один екзамен із математики.

Математика мене ніколи не лякала. Це був мій улюблений предмет. Впевненість в тому, що я буду студенткою, у мене була стовідсотковою.

І раптом, приходить лист із Москви від маминого брата. У конверті була півка на моє ім'я в молодіжній табір на Чорному морі в місті Анапі. Так оригінально мій дядько поздоровив мене з успішним закінченням школи.

Боже ти мій! Як мене це засмутило! Ми, діти війни, жили скромно. Зайвих грошей ніколи не було. Ніколи нікуди не їздили на відпочинок. Чорне море, пляж, кіпариси, палаці-санаторії — це щось із казкових історій.

І тут у мене в руках півка! На Чорне море! У казку! Але в родині це питання навіть не обговорювалось: півку необхідно відіслати назад в Москву, а я повинна їхати до ДІПТУ складати екзамен. Саме я в родині Ляшенків повинна отримати першою вищу освіту. Хіба могла я обірвати їхні сподівання. І тут я прийняла своє перше в житті самостійне рішення, про яке навіть не зрощувалися мої тато та мама.

Я випросила у мами три карбованці, купила шість метрів голубенького ситцю в квіточках. На одному диханні пошла собі новеньку сукню і поїхала підкоряти ДІПТ.

Батькам я сказала, що у мене в інституті консультація. Сама ж зразу пішла до приймальної ректора.

Секретарка вразила мене, приголомшила. Це була висока огрядна жінка, її пишне білувате волосся нагадувало башту. Синій костюм мав великий, із білої міцної тканини комірець. Ця тканина називалась «біле піке». Такого комірця я в житті ніколи не бачила.

Коротше, це було наочне втілення неприступної фортеці. Мене, безумовно, вона до ректора не допустила. А мені було зле — до ректора постійно заходили та виходили якісь люди.

— Невже їхні справи вагоміші, ніж мої? У мене ж проблема: санаторії, Анапа, море!! А у них!? — так думала я і продовжувала вперто сидіти. Нарешті секретарка здалася. Вона підняла телефонну слухавку і сказала:

— Всеволод Арутюнович! У вас залишилось до наступної наради 15 хвилин, то може Ви приймете одну дуже наполегливу особу?

Так башта підняла білий прапор, тепер потрібно узяти штурмом фортецю. Я ввійшла в кабінет. За довгим столом і на стільцях біля вікон сиділи якісь люди, а на головному місці — Всеволод Арутюнович Лазарян. Окрім нього я нікого не бачила. Я привіталась і як на духу розповіла все. Я просила єдине, щоб мені дозволили скласти екзамен з математики достроково, до першого серпня, бо саме із цієї дати починалася моя півка.

У школі я була кращим декламатором, мала хорошу, чітку дикцію, тому оволоділа увагою усіх присутніх. Тепер я вже почала розрізняти обличчя інших викладачів, які були в кабінеті.

Всеволод Арутюнович вислухав мене. Помовчав. А тоді почав питати мене: яку школу закінчила, хто батьки, як справи зі спортом, а тоді раптом несподівано запитав:

— Яку іноземну мову Ви будете вивчати в інституті?

— Я чомусь досить гучно відрпортувала:

— Яку накажете!

У кабінеті усі хором сміхнули. Якась жінка від сміху навіть сльози хустинкою почала витирати. Я тоді не знала, а вони усі, мабуть, знали такий давній студентський анекдот:

«Один студент іншому:

— Ти знаєш, що нам ввели нову дисципліну — китайську мову.

— А коли складати?

— Через тижень.

— Ну, це встигнемо, здамо, не дрейфь!»

Перший начальник ДІПТУ
Н. М. Федиченко і
В. А. Лазарян

Моя відповідь була цілком у цьому анекдотичному дусі.

Я вирішила, що моя витівка провалилась, мої сподівання, надії рухнули, бо вони викликають тільки сміх.

Але Всеволод Арутюнович підійшов до мене і пригорнув до себе. Я за мить заспокоїлась. Лазарян протягнув мені руку, міцно потиснув:

— Поздоровляю Вас! Ви прийняли до ДІПТУ!

Потім звернувся до секретаря приймальної комісії із проханням ввести моє прізвище до списку золотих медалістів, які екзамен не складали.

Отак 1 вересня 1955 року я, Ляшенко Лілія Василівна, повернулася із казкового Чорного моря і стала студенткою 515 групи ДІПТУ.

На завершення цієї історії зауважимо, що Лілія в ДІПТІ зустріла свою «половинку» — Анатолія Самоволова. Після закінчення ДІПТУ вони працювали в м. Сталінськ Кемеровської області, потім повернулися до Дніпропетровська. Їх донька Марина Самоволова після закінчення у 1981 році СШ № 67 теж стала дітвікою і теж в ДІПТІ знайшла своє сімейне щастя, її чоловік Віктор Сафронов в 1977 році почав працювати в ДІПТІ лаборантом кафедри «Вищування, проектування та будівництво залізниць», служив в армії, а в 1981 році став студентом ДІПТУ. Очоловав громадську діяльність комсомольців будівельного факультету.

Проїшов час, і тепер Ольга — донька Віктора і Марини Сафронових — стала четвертим дітвіським поколінням в історії родів Ляшенків, Самоволових, Сафронових.

Зелена вулиця Там у житті!

Артем Куліш